

Att leva en dag i Blockmakarens hus

Carl Heideken och Henrik Hultgren, foto Helena Friman, text

Blockmakarens hus, på Stigbergsgatan 21, är egentligen två små, sammanbyggda trähus från 1700-talets början. De har varit bebodda ända fram till 1975, i äldre tider av många människor men under de sista decennierna av en enda person. På 1970-talet, efter den sista hyresgästens död, undantogs huset från det kommunala bostadssaneringsprogrammet och återställdes till det skick och den bostadssituation som rådde där åren 1917–1923.

Blockmakarens hus invigdes som museum i maj 1982 och har sedan dess besökts av tusentals människor under öppetperioder vår och höst och i samband med särskilt arrangerade gruppvisningar och stadsvandringar. Några av de besökande grupperna har varit alldeles särskilt väl förberedda, ja t o m klädda i den tidens kläder och skor. Det är de fjorton skolklasser, som under en hel dag levtt i huset på det sätt som man gjorde år 1917.

Undervisningen i Blockmakarens hus på Stigbergsgatan är ingenting mindre än en dröm, som gick att förverkliga. Förebilden finns i Yorkshire i Nordengland. Där ligger ett 1600-talsslott, som heter Clarke Hall. Till slottet kommer varje morgon utklädda skolbarn och lever 1600-talsliv en hel dag, som tjänstefolk åt husets ägare Sir Benjamin Clarke och hans hustru Lady Priscilla. Jag levde där också en dag i mars 1981, i ett sällskap av skeppsbrutna svenskar, som hade fått husrum hos Sir Benjamin. Och jag häpnade och föll i beundran över den historiska kunskap, denna dramatiska heldagslektion i historia gav skolbarnen och deras lärare. Det var den

bästa museiundervisning jag någonsin sett.

På stadsmuseet hade vi varit inne på liknande övningar tidigare, inte minst i projektet "Järnåldersliv" ute i Bergaholm 1978–1980. (Artikel i Stadsvandringar nr 3.) Vi hade då och då diskuterat att i högre grad dramatisera undervisningen i basutställningarna. Undervisningen i Forntidsutställningen fick också ett inslag av dramatisering; barnen får ta på sig järnålderskoltar och byta ut sina egna namn mot järnåldersnamn.

Nu fanns en möjlighet att ta steget fullt ut i Blockmakarens hus. Iakttagelser vid upprustningen av byggnaden, intervjuer med människorna och dokumentation av miljön hade givit ett stort och rikt material om livet i kåkarna uppe på Stigberget.

Genom ett ekonomiskt bidrag från Forskningsrådsnämnden, kunde vi ordna en försöksverksamhet våren och hösten 1984. Vi arbetade med två mellanstadieklasser, nio högstadieklasser och två gymnasieklasser. Klasserna delades, vilket betydde maximalt 15 elever i stugan på samma gång. Eftersom vi hanterar eld, yxor, sågar, vassa förskrarare och heta strykjärn är undervisningen mer personalkrävande än vanligt – minst fyra vuxna, läraren inräknad.

I en bildberättelse ska ni nu få följa med till Blockmakarens hus och leva där som skolklasserna gjorde i år. Bilderna är tagna dels då klass 8 från Gärdeskolan besökte huset i maj och dels då II:a ring från Blackebergs gymnasium arbetade där i september. Alla citaten är tagna ur uppsatser som högstadieklasserna skickade till oss efteråt.

"När fröken berättade om studiebesöket första gången tyckte jag att det verkade sk-ttråkigt. Jag hade nästan bestämt mig för att vara sjuk den dagen. Men när jag berättade för pappa om vad man skulle ha på sig tog han fram ett par gamla kostymbyxor, ett par hängslen, en tjock kofta, ett par långa strumpor. Självt hade jag ett par svarta skor. Och när vi fixat alla kläder kunde jag ju lika gärna gå dit." (Calle 8b)

"Det var roligt att klä ut sig men man kände sig lite töttig när man gick från Stadsmuseet till Blockmakarens hus med flätor och kjol." (Jeanette 7a)

"Vi vandrade till Stigbergsgatan där vi mottogs av fru Hallberg och fru Andersson. På museet hade vi fått lära oss hur vi skulle hälsa, så vi hälsade artigt på dem genom att niga och bocka och ta i hand." (Eva, Mona, Christina och Kristian 7b)

Foto CH

Foto CH

Foto CH

När eleverna kommit in i stugan till sina respektive hushåll bjöd vi på kokkaffe. Det hade ingen druckit förut. "Och vi fick dricka ett kaffe gjort på kaffebönor."

"Vi började dagen med att dricka lite kokkaffe. Jag trodde att smaken inte skulle behaga mig, så jag tog bara lite. Men det var ju jättegott, mycket godare än jag hade trott. Nu fick jag nöja mig med det lilla jag tog för jag tyckte det var lite 'gamigt' att fråga efter mer." (Linda 8b)

"När man kom in på den lilla bakgården var det som om någon dragit tillbaka tiden." (Aino 9f)

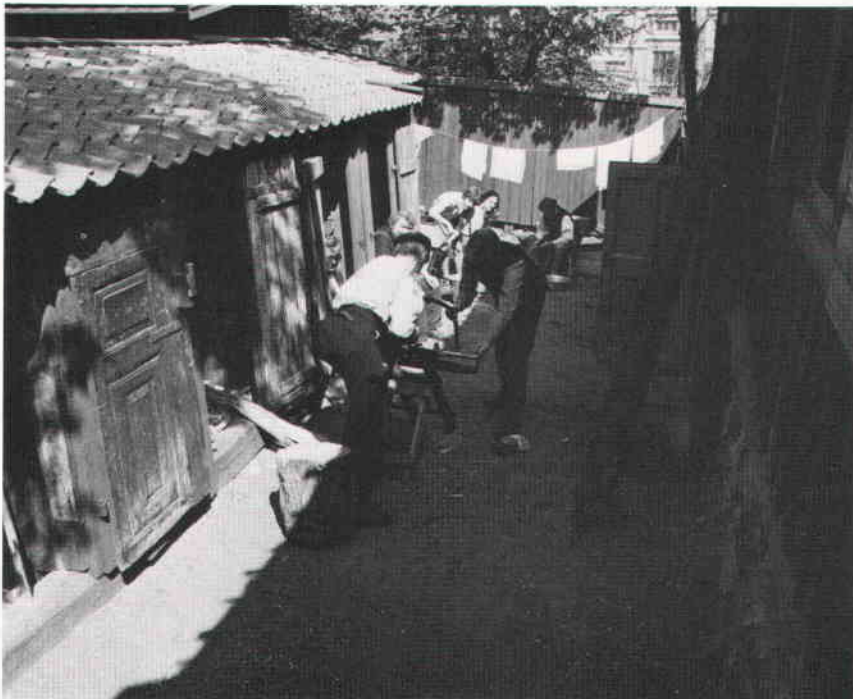

Foto CH

"Man upptäckte hur mycket vatten man behöver i ett hushåll. Hela tiden fick man springa till pumpen." (Elev från Gärdesskolan)

Foto CH

"Jag var ungtkarl. Vi ungtkarlar hade eget rum där vi kunde spela kort och slöa, men det var vi som måste hämta vatten, hugga ved och göra alla tunga saker."
(Johan 7 a)

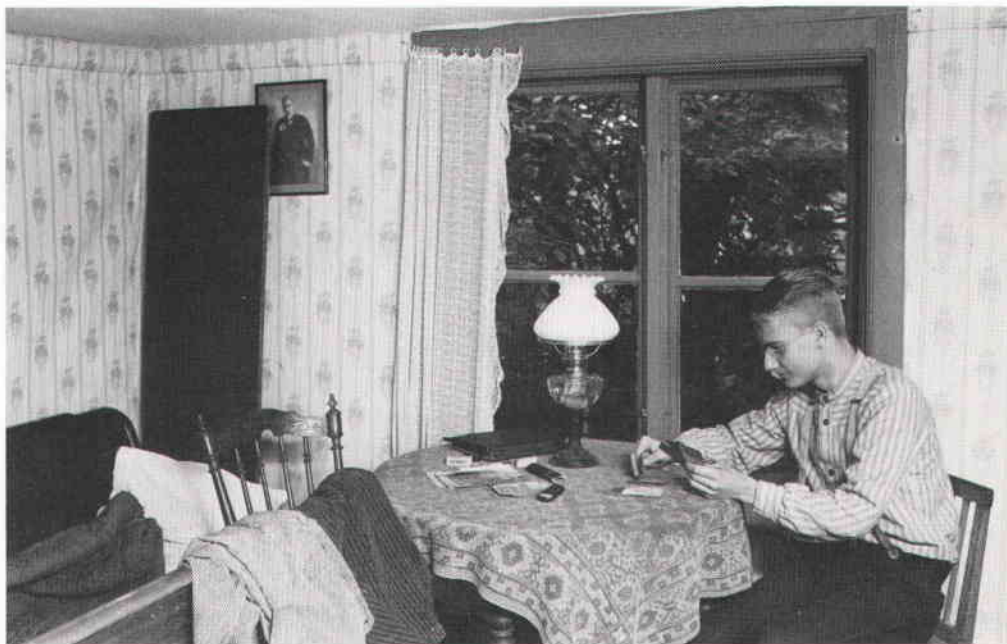

Foto HH

Foto CH

Foto CH

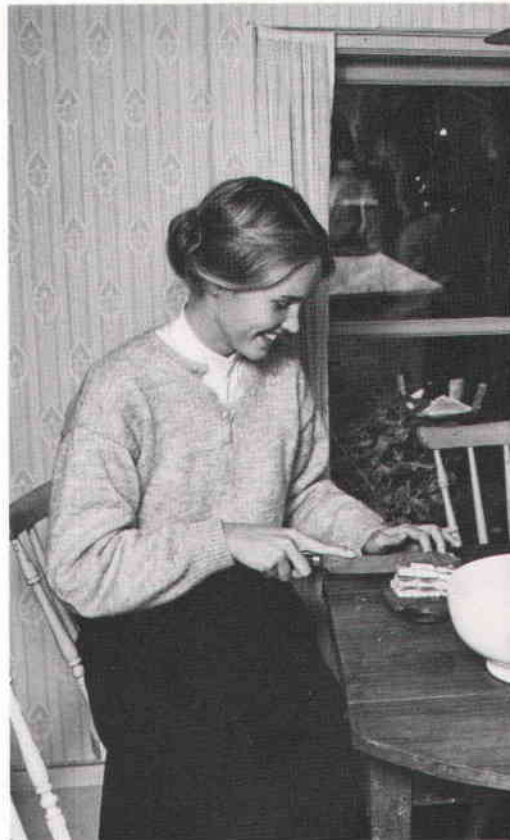

Foto HH

Foto CH

Fru Hallberg och fru Andersson var nöjda med ungdomarnas arbete.

"Innan vi åt trodde jag att jag inte skulle tycka om maten." (Johan 7 a)

"Flickorna lagade god mat, de lagade fläsk och rotmos. Efter maten fick vi städa vårt rum, där vi ungarlar bodde. Sen fick vi hugga ved åt tjejnerna." (Tony 7 a)

Foto HH

Foto HH

"Jag kände mig förflyttad i tiden när vi lagade mat och när snacket gick runt bordet om politiken och de dåliga tiderna." (Ulf 9f)

"Det jobbigaste var efter maten när Lina och jag skulle diska. Vi diskade ju efter 12 personer och det blev en härlig sörja i diskbaljan. Vi diskade i såpa

och det gjorde inte saken bättre. Det tog en timme." (Linda 8b)

"Man fick aldrig en ledig stund. Vilka arbetsställningar de fick stå i. Det kändes skönt att komma hem och se den ljuvliga diskmaskinen stå i köket." (Moni 9f)

Foto HH

"Jag tycker att jag har lärt mig mycket jämfört med vad jag visste förut och det beror på att vi har försökt att leva som människorna 1917. Det var roligt och fint." (Maria 7b)

Foto CH

En stilig karl, magister Nilsson.

De flesta som var med i Blockmakarens hus, var mycket positiva. Men det finns ett rejält undantag.

"Hela dagen var tråkig och jobbig. Vi som var där nere fick slita hela tiden, medan tex ungarlarna fick spela kort en stor del av dagen. Ni kunde ha delat upp grupperna lite bättre, så att de kortare fick vara längst ner och tvärtom. För nu slog man i huvudet. Maten var äcklig. Annars var det intressant att få leva en dag i början av 1917."

(Rutger, Anneli och Kim 8a)

"...om jag skulle ha läst om exempelvis pojarna Andersson och om krigets fattigdom skulle jag inte ha fattat lika mycket som när jag verkligen fick leva med i den." (Johanna)

"Man börjar tänka efter – hade dom det verkligen så här när mormor var ung. Det är viktigt... att se hur eländigt och roligt de hade förr i tiden."

(Elev från Gärdesskolan)

I undervisningen deltog följande klasser: Högalids skola 8c, Sofia skola 8b, Bredängs skola 7a, Eklidens skola 8a, Adolf Fredriks skola 9f, Sättra skola 7b, Gärdesskolan 8c, Igelbäcksskolan 6c + 6d, Årsta skola 9b, Bergholmsskolan 8a.

Undervisningen leddes av Christina Andersson, Cigge Blomberg, Helena Friman, Pia Maria Hallberg, Gunilla Knape och Birgitta Jönsson.

Foto HH